

SPROG & SAMFUND

Nyt fra
Modersmål-Selskabet
23. årgang nr. 3
September 2005

Indhold: Gymnasiereformen 3 · Sprog og integration 4 · Analfabetisme 5 · Fra Burundi til Danmark 6 · Modtageklassen i Brøndby 8 · Svensk sprogpolitik 11 · Stride ord 12 · Bog-anmeldelse 14 · Noter 15

Tolerance

De to drenge på billedet ovenover indrammer i smil og hudfarver temaet i dette nummer: Hvilken betydning har sproget for integrationen; hvordan lærer indvandrerne dansk, og hvordan opfatter de selv sproget, når de møder det i hverdagen. Hvordan står det til med danskernes tolerance, når de skal lytte sig frem til en indvandrers forsøg på at udtrykke sig på det svære sprog. En 41-årig palæstinsener sagde i Politiken: „Jeg bliver så træt, når jeg taler med danskerne. Enten siger de, at de ikke forstår et ord, eller også griner de ad en. Så bliver man bange for at prøve.“ Et andet og heldigvis mere positivt indtryk giver den 39-årige Marie Sentunu fra Burundi. Hun har efter to år i Danmark skrevet en artikel til Sprog&Samfund om sit arbejde med at lære dansk, både i undervisning og i forskellige so-

ciale sammenhænge. Der er meget for danskerne at lære i denne artikel, som i øvrigt står uredigeret i bladet, som den er skrevet – et vidnesbyrd om, hvor meget der kan lykkes, når begge sider har viljen. Temaet omfatter desuden artikler om specialundervisning af analfabeter på Sprogcenter Nordsjælland i Hillerød og af 14-18-årige indvandrere med vidt forskellig baggrund i en modtagelsesklasse i Brøndby.

I dette nummer indledes også en regelmæssig oversigt over sprogdebatten i Sverige, der deler bekymringer med Danmark, og så henledes opmærksomheden på bagsidens annonce for et større arrangement, hvor Selskabet inviterer til prisoverrækkelse og præsentation af den nye årbog.

M.B.

MODERSMÅL-SELSKABETS BESTYRELSE:

FORMAND:

Lektor, mag.art. Bent Pedersbæk Hansen,
Gadestævnet 35, 2650 Hvidovre, tlf. 3647 4065,
e-mail: bp@modersmaal.dk

NÆSTFORMAND:

Stud.mag. Kenn Hansen,
fax 3920 7760, e-mail: kh@modersmaal.dk

KASSERER:

Dir. Niels Jørgen Ebbensgaard,
Skovholmsvej 1, 3300 Frederiksværk, tlf. 4774 6172,
e-mail: nje@modersmaal.dk

ØVRIGE BESTYRELSE:

Kontorassistent Ingrid Carlsen,
Ammendrupvej 33, 3200 Helsinge, tlf. 4879 8771,
e-mail: ic@modersmaal.dk

Lektor, cand.mag. Arne J. Hermann,
Lauggårds Vænge 36, 2860 Søborg, tlf. 3956 2074

Cand.mag. Gerda Thastum Leffers,
Skolebakken 81, 2830 Virum, tlf. 4585 7644,
e-mail: gtl@modersmaal.dk

Cand.oecon. Henrik Munck,
Farumgårds Allé 3, 3520 Farum, tlf. 4495 2243,
e-mail: hm@modersmaal.dk

Marketingchef Søs Stadil Palm,
Skovvej 113, 2920 Charlottenlund, tlf. 3963 0213,
e-mail: ssp@modersmaal.dk

Seminarielektor Claus Tilling,
Islevhusvej 36, st., 2700 Brønshøj, tlf. 3828 6648,
e-mail: ct@modersmaal.dk

SUPPLEANTER TIL BESTYRELSEN:

Stud.mag. Lasse Bruun,
Marstalsgade 1, 1.tv., 2100 Kbh. Ø, tlf. 4035 2266,
e-mail: lb@modersmaal.dk

Journalist, stud.mag. Jens Møller Nielsen,
Nordre Fasanvej 249, st.tv., 2200 Kbh. N,
tlf. 2685 9800, e-mail: jmn@modersmaal.dk

MODERSMÅL-SELSKABETS SEKRETARIAT:

Birte Iversen,
Engerødvej 34, 3200 Helsinge, tlf. 4879 6352,
e-mail: sek@modersmaal.dk

Send evt. e-mail-adresse til sekretariatet.

SPROG & SAMFUND

er medlemsblad for Modersmål-Selskabet og udsendes i 4 numre årligt. Abonnement for ikke-medlemmer 90 kroner.

Oplag: 1200 eksemplarer.

BLADUDVALG:

Jens Møller Nielsen (form.)
Ingrid Carlsen
Henrik Munck

ANSVARSHAVENDE REDAKTØR:

Michael Blædel
Asserbohusvej 31,
3300 Frederiksværk
tlf. 47 74 62 61
blaedel@wanadoo.dk/
red@modersmaal.dk

LAYOUT:

Mattias Wohlert

REPRO OG TRYK:

Clausen Offset
ISSN 0108-433 X

Artikler, der offentliggøres i Sprog og Samfund, tegner ikke nødvendigvis Selskabets holdning. Eftertryk tilladt med kildeangivelse.

Modersmål-Selskabet har til formål at virke for bevarelse og udvikling af modersmålet som en grundlæggende forudsætning for dansk kultur og folkestyre. Dette tilstræbes ved:

1. At vække forståelse for betydning af en klar, udtryksfuld og varieret anvendelse af sproget i tale og skrift – med respekt for dialekterne

2. At formidle kendskab til forskning og uddannelse vedrørende det danske sprog.

Medlemskontingent er 225 kr. årligt, for uddannelsessøgende og pensionister 150 kr. (Portogebyr – udlandet: 50 kr.)

Giro 6 67 69 01.

Internet: www.modersmaal.dk

Pionerånd mod skønhedsfejl

AF BENT PEDERSBÆK HANSEN

Pr 1. aug. 2005 trådte en ny gymnasiereform i kraft, og allerede nu ved midten af måneden, hvor skolerne for alvor er ved at komme i gang, lyder der i medierne kritik af den.

Rektorforeningens formand indrømmer i offentligheden visse „skønhedsfejl“ ved den og lover, at de vil blive rettet undervejs, og undervisningsminister Bertel Haarder finder i tv det optimistiske smil frem: Det skal nok gå alt sammen; vanskelighederne med at få reformen i gang vil blive overvundet af en ny „pionerånd“, der vil komme til at præge gymnasiet.

Det sidste må man sandelig håbe, for det bliver der brug for, men spørgsmålet er, om det er nok til at få reformbygningen op at stå; om reformarkitekterne kun har lavet nogle skønhedsfejl, som kan rettes, eller om hele bygningen forsøges rejst på et skævt fundament.

Også i 1980'erne var der reformpædagogiske forsøg i gymnasiesektoren og kamp for at få disse forsøg ophøjet til bekendtgørelsesniveau. Det nye er denne gang, at Dansk Industri er med på den reformpædagogiske vogn med henvisning til nye ledelsesformer i erhvervslivet. På avancerede virksomheder som Oticon, Grundfoss og Radiometer er arbejdet organiseret i selvstyrende projektgrupper. Dét er fremtiden, siges det. Derfor skal eleverne i nutidens gymnasium trænes til den fremtid, der venter dem; de skal være samarbejdspartnere, omstillingsparate, selvstændige, kritiske osv. Midlerne til at nå dette mål er tværfaglighed, projekt- og gruppearbejde.

Hvad man glemmer i denne argumentation er, at de ansatte, der i dag arbejder i selvstyrende grupper i moderne virksomheder, er erfarne voksne med en majsommeligt opbygget faglig viden – mange af dem har formentlig en baggrund i det gammeldags gymnasium. En er måske kemiingeniør, en anden it-ekspert, en tredje kan marketing; hver især har de noget at komme med til gruppen;

hver især har forberedt sig grundigt, inden gruppen samles; og hver især har bag sig en lang sproglig træning i samarbejdets kunst. Sådan er situationen ikke med en flok 15-16-årige i 1.g., og det er en farlig illusion at tro, at man der bare kan efterligne erhvervslivet. Man, og det vil sige reformatorerne, spilder herved både elevernes og lærernes tid, og dermed er vi langt hinsides skønhedsfejl.

Fra elev til studerende er en af parolerne bag gymnasiereformen, og som udtryk for et langsigtet mål er det en glimrende formulering. Når eleverne går ud af gymnasiet, skulle de gerne være i besiddelse af de evner og færdigheder, som er vigtige for en studerende: selvstændigt at kunne planlægge et studieforløb, at kunne skelne mellem væsentligt og mindre væsentligt, kunne anlægge et relevant synspunkt på et stof m.v. Desværre bliver parolen udlagt til, at eleverne allerede i skolen skal være studerende, og det er en farlig blindgyde; de er det ikke og kan ikke blive det – alene på grund af deres alder (på nær et par undtagelser i hver klasse), for de har ikke det sproglige beredskab, det kræver.

Modersmål-Selskabet interesserer sig for sproget på alle niveauer og mener, at det er vigtigt for samfundet og fællesskabet, at vi alle er påpasselige med f.eks. det fælles skriftsprog; at vi ikke sjusker, men gør os umage med at stave rigtigt. Lige så vigtigt er det imidlertid at være påpasselig med indlæringen af sproget som arbejdsprog, og i den forbindelse må vi være betænkelige ved den nye bekendtgørelse. Der er grund til at frygte, at reformen bygger på en illusion, fordi den i en for tidlig alder vil gøre elever til studerende. I 1.g. er det alt for tidligt at kaste elever ud i højt abstrakte projektarbejder, som de ikke har sprog til at klare. Meget gruppearbejde vil blive frustrerende spild af tid med udveksling af søndagens fodboldresultater og almindelig sladder. Årsagen er ikke de unges slendrian eller dovenskab, men deres ungdom.

Tålmodige danskere efterlyses

AF HENRIK MUNCK

Der er fokus på integration og enighed om, at danskundskaber er det centrale punkt for at en opnå en hurtig og vellykket integration. Det har været en kendsgerning gennem mange år, og derfor kan det undre, at der endnu er så mange problemer på dette område. Der er gennemført mange undersøgelser for at indkredse problemerne og opstille forslag til deres løsning.

Hos Rockwool Fondens Forskningsenhed har især Claus Larsen undersøgt danskundskaberne blandt indvandrere og deres efterkommere. Det er sket gennem interviewundersøgelser, hvor man har spurgt, hvor gode de pågældende selv fandt deres danskundskaber. Denne selvsvurdering er blevet korrigeret ved, at interviewer indledte samtalen på dansk og dermed fik mulighed for en korrigerende vurdering. Der blev også spurgt, om man fandt danskundskaberne tilstrækkelige i dagligdagen og arbejdslivet. Som forklarende faktorer af betydning for danskundskaberne fandt man, hvilket sprog der tales mest i hjemmet, uddannelsesniveau, erhvervsaktivitet, opholdstid i Danmark og alder på ankomsttidspunkt samt dette at omgås danske i dagligdagen.

For at fremme integrationen har skiftende regeringer skærpet kravene til danskundervisningen. Den tænketank om udfordringer i integrationsindsatsen, som indenrigsministeren nedsatte i 2000, afgav i 2004 sin fjerde rapport, hvori man sammenligner udlændinge- og integrationspolitikken i Danmark og syv udvalgte vestlige lande. Heraf fremgår, at alle landene tilbyder de nyankomne sprogundervisning, ofte integreret med obligatoriske introduktionsprogrammer med økonomiske sanktioner for manglende deltagelse. Dette suppleres med sprogstimulering for forskolebørn. Sammenlignet med de andre lande er den tilbudte sprogundervisning for voksne udlændinge i Dan-

mark mere omfattende end i de øvrige lande, nemlig seks moduler svarende til 2.042 timer, hvilket er det samme som 1,2 årsværk med 37 timers undervisning inklusive forberedelsestid (med et arbejdsår på 46 uger).

En forklaring på det omfattende sprogtilbud kan være, at sproget dansk generelt betragtes som et vanskeligt sprog at lære for udlændinge. I en samtale i Politiken den 20. juni 2005 fortæller en 41-årig palæstinenser om sine erfaringer med at lære dansk: – Jeg arbejdede i Sverige i fem år. Svensk er hundrede gange lettere, og svenskerne har en helt anden holdning til folk, der ikke er så gode til spro-

Vi er imponerede, når prinsesser kan sige nogle ord på dansk, mens vi trækker på smilebåndet, når en prins Henrik forsøger sig. Er det rigtigt, at vi danske ikke er gode til at hjælpe udlændinge med at lære dansk?

get. De er meget imødekommende – de hjælper og retter, hvis man siger noget forkert. Det var det samme, da jeg boede en periode i Tyskland. Et halvt år – så talte jeg tysk – de er så tålmodige. Jeg bliver så træt, når jeg taler med danskere. Enten siger

de, at de ikke forstår et ord, eller også griner de ad en. Så bliver man bange for at prøve.

Vi er imponerede, når prinsesser kan sige nogle ord på dansk, mens vi trækker på smilebåndet, når en prins Henrik forsøger sig. Er det rigtigt, at vi danske ikke er gode til at hjælpe udlændinge med at lære dansk? Modersmål-Selskabets årbog i 2000 havde temaet: Dansk – vejen til integration. Bogen indeholder i sine 14 forskellige indlæg mange ideer og erfaringer om dette at lære dansk som andet-sprog. En genlæsning bekræfter, at årbogen fortsat (desværre) er utrolig aktuell i sin belysning af dette central emne. Dansk læres bedst i kontakt med tålmodige danskere. Derfor er det så vigtigt, at udlændingene hurtigt kommer i børnehave, skole, ud på arbejdsmarkedet og med i sociale sammenhænge. Dette gælder ikke mindst for de hjemmearbejdende kvinder, der er med til at præge de kommende generationer. Vi har alle et medansvar for at fremme den sproglige integration.

Hvordan lærer analfabeter dansk?

AF INGRID CARLSEN.

Sprogcenter Nordsjælland i Hillerød vrirler med kursister fra hele verden. Deres skoledag er til ende for i dag. Her er mennesker, som har gået i skole og taget uddannelse i deres hjemland. Her er nogle, som har gået i skole i mindre udstrækning, og her er analfabeter, der slet ikke har gået i skole, før de kom på sprogskole i Danmark.

For at blive integreret i Danmark socialt og jobmæssigt er det en nødvendighed at kunne det danske sprog. Dansklærer på sprogcentret Lene Grumsen fortæller her, hvordan hun og de øvrige lærere formår at lære analfabeter dansk.

Analfabeter adskiller sig fra andre kursister ved, at de i starten ikke kan bruge skriftsproget som støtte. De kan fx ikke bruge ordbog som hjælpemiddel. Derfor skal undervisningen baseres på det talte sprog. På baggrund af et tilegnet mundtligt sprog arbejdes der såvel med ordbilledlæsning som alfabetisering. Kursisterne undervises i elementære læsefærdigheder eller afkodningsfærdigheder. Udviklingen af afkodningsfærdighederne forløber i følgende overordnede faser: en tilegnelse af det fonematiske princip og en tilegnelse af det morfematiske princip. Målet er, at kursisterne opnår funktionelle læsefærdigheder i forhold til behov og krav i hverdagen.

For at gøre undervisningen nærværende og øge motivationen tager læreren udgangspunkt i kursisternes fælles interesseområder fx familie, fritid og institutioner i lokalsamfundet.

Der bruges kun tolk i særlige tilfælde til samtaler, men ikke i undervisningen.

For de kursister, som regel ældre, der ikke profilerer af læseundervisning, tilrettelægges undervisning i mundtlig dansk.

Alle kursister bliver høre- og synstestet, hvorefter evt. handicaps bliver afhjulpet af fagfolk.

I 2004 er startet et projekt „Klar til arbejde“, som er et undervisnings/vejledningsforløb for analfabeter med særlig støtte, hvor der veksles mellem undervisning og praktik. Sproglæreren er med ude i praktikken, og vejlederen kan med kort varsel

møde op, hvis der opstår problemer på et praktiksted. Det har vist sig at være en meget effektiv og yderst relevant måde at introducere kursisterne på en dansk arbejdsplads.

Det ville være ønskeligt lovmæssigt at få mere undervisningstid til analfabeter. De er som andre udlændinge med opholdstilladelse berettiget til at få danskundervisning i 3 år med ca. 15 lektioner om ugen. På den tid skal de bestå 5 modultest og en afsluttende prøve (PD1). Denne afsluttende prøve er ikke kompetencegivende. Dansk statsborgerskab kræver fx en anden prøve (PD2), der har et niveau i dansk, som stort set ingen analfabeter vil kunne nå på tre år.

Professor ved Danmarks Lærerhøjskole, Anne Holmen skriver i et dagblad, at sprog ikke er noget man hælder på under et sykursus. Det skal behandles fra så mange vinkler som muligt også ved at komme ud af klassen, ud i naturen, i bybilledet og de nærmeste omgivelser for at finde ordbilleder i det konkrete. Denne metode bruges også her på Sprogcentret.

Kursisterne skal blive selvstændige læsere og kunne søge information selv.

Det har de klaret med succes. På væggene i klassen hænger plancher med billeder og tekst som kursisterne selv har kreeret.

Og husk lige – de begynder som analfabeter.

Specialklasse til fire børn

Fire søskende fra Irak får deres egen specialklasse i Vejle til 350.000 kroner om året. De fire børn på 14-16 år er analfabeter og kender altså hverken det arabiske eller det latinske alfabet, oplyser nyhedsbureauet Ritzau.

– Det er konstateret i andre tilfælde, at det er muligt at lære børn i den alder at læse og skrive, så de får en chance for at klare sig i det danske samfund på et eller andet tidspunkt, siger Vejles borgmester, Flemming Christensen (SF), til Ritzau.

JMN

Danskere spiser mange bogstaver, når de snakker

Tosprogede kan godt lære dansk og integrere sig i det danske samfund

AF MARIE SENTUNU

Jeg hedder Marie Sentunu. Jeg er 39 år og jeg har en etnisk baggrund. Jeg kommer fra Burundi og har været i Danmark i 2 år og bor i Ålborg sammen med min mand og 5 børn. Vi får alle danskundervisning i forskellige skoler og det går godt nok.

Hvordan lærer jeg dansk:

Jeg går i sprogskole 3 dage om ugen og i praktik 2 dage. I min fritid udvikler jeg mig.

Skolen:

Jeg går i sprogskole på Kastetvej, der ligger i Ålborg centrum. Jeg lytter, ser, snakker, læser og skriver. Vi arbejder med bøger, dialoger, artikler, film, computer osv.

Nogle gange går vi en lille tur i Zoo, i hallen, til tårnet og i naturen.

Jeg arbejder alene eller i grupper med forskellige emner for eksempel kroppen, mad, tøj, årstider, rejser, ferie, familie, skole, arbejdsmarkedet, lidt dansk geografi og historie osv.

Der er også et studiecenter, hvor man kan låne bøger og film. Der er også mange forskellige øvelser på computeren og i mapper.

Bibliotekaren hjælper alle kursister, der har brug for hjælp. Der er også frivillige grupper, der kommer en gang om ugen for at hjælpe dem, der ikke så godt kan klare lektierne eller undervisningen generelt.

Jeg er meget tilfreds med danskundervisning jeg får, fordi jeg har nogle dygtige, aktive og søde lærere og jeg samarbejder rigtig godt med mine klassekammerater.

I vores sprogskole er der mange faciliteter til alle dem, der vil udvikle sig.

Sidste år fik jeg en ekstra opgave af min klasse-

lærer, hvor jeg skulle skrive nogle spændende historier fra mit hjemland.

Anden opgave skulle jeg høre nyhederne og vejret og hver dag fortælle det til min klasse næste dag.

Jeg har været i kontakt med nogle mennesker til interview hver gang jeg skulle skrive et projekt. På den måde har jeg lært meget dansk.

Praktikpladsen:

Jeg har været i praktik i børnehave i 4 måneder og nu er jeg på et plejehjem. Det er interessant for mig at kende hvordan de to institutioner fungerer, fordi de er der ikke hvor jeg kommer fra. Jeg har her lært meget om det danske samfund, om sprog og kultur.

Jeg har selv bestemt at arbejde med mennesker fordi der er kommunikation mellem dem og praktikanten og jeg synes, at børn og ældre er gode lærere fordi børnene snakker meget og de ældre snakker langsomt og de har tid til at høre efter, hvad man siger og de bliver glade hvis der er nogen, der kommer og snakker med dem.

Kontakt med danskere:

- Jeg har nogle danske familier vi besøger eller skriver til hinanden eller snakker sammen i telefon.
- Mine naboer er også søde, men de har altid travlt. Nogle gange snakker jeg med dem eller vi inviterer hinanden til en kop kaffe og hygger os.
- Jeg har været på en kristen lejr på Djurslands Efterskole i 2004 og i 2005. Jeg snakker med andre kristne efter gudstjeneste.
- Jeg snakker tit med mine børns lærere i skolen om hvordan mine børn arbejder.
- Jeg går til samtale med min jobkonsulent og med min socialrådgiver; til forældremøder eller til min læge, og der behøver de ikke tage tolk med.

Hvad er det vigtigste for mig ved at lære dansk:

Det vigtigste for mig, er at integrere mig i det danske samfund.

- Jeg vil gerne kommunikere med de andre,
- selv klare samtalen på arbejde, hos lægen,
- hjælpe mine børn med at lave lektier,
- at tage en uddannelse,
- at høre og forstå nyhederne fra hele verden,
- at forstå hvad der står i forskellige breve, som jeg får fra kommunen og mine børns skoler osv.

Hvad jeg synes om det danske sprog:

Jeg synes, at dansk er det sværeste sprog. Man skriver ikke som man snakker (danskere spiser mange bogstaver, når de snakker!)

Der er mange udtryk, ironi og ordsprog, som jeg ikke kan klare godt.

Eksempel på udtryk:

- at give sig (give op)
- at trække vejret (slappe af)

Eksempler på ironi:

- jeg er ikke født i går
- du er dummere end loven tillader

Eksempel på ordsprog:

- der er ingen roser uden torne
- hvis det regner på præsten, drypper det på degen

Jeg kan ikke så godt forstå, når jeg snakker med nogle danskere, som jeg ikke er vant til, især de unge, fordi de snakker hurtigt.

Jeg synes at udtale ikke kan være perfekt, hvis man har lært dansk når man er voksen.

En misforståelse, jeg har oplevet:

Min mand var på besøg hos hans danske ven. Så ringede jeg ham op fordi han skulle komme hjem til aftensmad. Den danske ven fortalte mig, at „jeg skal smide ham ud om 5 minutter, når han er færdig med at drikke kaffe“:

Jeg blev meget sur på ham, fordi jeg kunne ikke forstå hvorfor han skulle smide min mand ud i stedet for at takke for besøget og sige pænt farvel til ham.

Da min mand kom hjem fortalte jeg ham, at „Du må ikke besøge ham mere, fordi han kan ikke lide dig...“

Til sidst spurgte jeg min lærer om hvad det betyder!...

Hvordan går det med min familie:

Min mand er færdig med sprogskole. Nu er han i fuld praktik. Han regner med at tage uddannelse og bagefter søge arbejde.

Mine børn taler godt dansk og de er dygtige i matematik. De har lidt problemer med skrift, men jeg tror det kommer, fordi vi har jo været her kun i et år.

Evelyne på 17 år går på efterskole.

Diane på 14 år er i sprogskole.

Shella, Christella og Paterne på 11, 10 og 8 år skal på almindelig skole efter sommerferien.

Det går rigtig godt med vores børn og vi er stolte af dem.

Børnene lærer sprog hurtigt fordi de har mange kammerater og de leger sammen i skole og hjem. Når de har fri fra skole, går de i fritidshjem og der lærer de meget sprog og de bliver mere åbne og kreative.

Hjemme ser de meget tegnefilm og snakker med danske gæster.

For børn kommer sproget utrolig hurtigt fordi de ikke er bange for at snakke forkert og de er bare gode til at huske.

Mine børn er også i kirkekor. De skal møde hver onsdag i 3 timer og synge i kirken en gang imellem.

Konklusion

Hvis man bor i Danmark er det bedre at man lærer dansk, fordi det hjælper til at integrere sig i det danske samfund.

For at lære godt dansk, skal tosprogede ikke lukke sig inde. De skal være åbne og være i kontakt med danskere, fordi jo mere man taler dansk, jo mere bliver man bedre i det sprog.

Det er godt at spørge en gang til eller slå op i en ordbog, hvis der er nogle ord, man ikke forstår.

Sprogskolen er også en god måde at lære dansk på. Men man skal udvikle sig i ens fritid.

Godmorgen, goddag og så fremdeles

Hvordan lærer man en gruppe teenagere fra hele verden at tale dansk, når de nærmest intet har til fælles – ud over at de alle er havnet i Brøndby? Hanne Henriksen underviser i kommunens modtagelsesklasse for 14-18-årige.

AF JENS MØLLER NIELSEN

Man tager op til atten unge mellem 14 og 18 år. Sørger for, at de er så forskellige, som de overhovedet kan være: Drengene og piger. Fra Irak, Somalia, Kina, Pakistan og alle mulige andre lande ude i verden. Nogle af dem har aldrig sat deres ben i en skole, fordi de er flygtet fra et land i krig. Andre har fine eksaminer fra udenlandske folkeskoler, konverserer på nydeligt engelsk og excellerer i matematik og regning, hvor de et stykke hen ad vejen ikke er afhængige af sproget. De fleste er vant til at sidde ned og tie stille, mens lærerne underviser dem, nogle få kender lidt til selv at skulle byde ind i undervisningen.

Når man så har denne aldeles uhomogene gruppe af hormonfyldte teenagere, sætter man dem alle i et klasselokale i Brøndby og forsøger at lære dem at tale, skrive, lytte, læse, forstå ... på dansk. Og forsøger i løbet af to år at lære dem nok af sproget, til at de kan begå sig i en almindelig, dansk tiende klasse.

Sådan er vilkårene for folkeskolelærer Hanne Henriksen og hendes kolleger, der tager hånd om modtagelsesklassen på Uddannelsescentret Nygård. Centret er Brøndby Kommunes skole for tiende klasserne – og altså de indvandrere, der er kommet til Danmark for nylig og nu skal lære dansk.

– Spændet er enormt stort: I princippet kan der med 18 elever sidde 18 nationaliteter, 18 sprog. Og så har de meget forskellige sproglige kundskaber og kommer fra meget forskellige skolesystemer, fortæller Hanne Henriksen til Sprog & Samfund.

– Lige for øjeblikket har vi ikke nogen analfabeter, men det har vi haft. Da somalierne kom, var der mange, der på grund af krigen var analfabeter. Man kan også opleve at få børn fra Irak, som på grund af krigen ikke har fået skolegang. Omvendt kan man få børn, som har afsluttet folkeskolen i deres

eget land og har relativt høje faglige kundskaber. Vi har haft elever, som er fuldt med, når de skal lave færdighedsregning – nogle af dem er faktisk dygtigere end de danske elever i tiende klasse. Men de kan ikke læse og forstå problemløsningsopgaverne. Så derfor kan de ikke bare gå ind i matematikklasserne.

Tale, lytte, læse og skrive

Opgaven for de to-tre specialuddannede lærere, der underviser de unge, er altså at bygge undervisningen sådan op, at der både er plads til dem, der netop er kommet til Danmark, ikke kender til noget vestligt sprog og måske endda har problemer med at skrive på deres egne sprog – og så dem, der taler og skriver flydende engelsk, og måske endda allerede har gået i modtagelsesklasse i halvandet år.

I praksis forsøger lærerne at dele holdet ind i tre niveauer. Problemet er bare, at der også er store forskelle på, hvor gode eleverne er til at tale, skrive, lytte og læse på dansk:

– Nogle forstår enormt meget, men kan næsten ikke tale sproget. Det kan fx være børn fra afrikanske lande, der har engelsk som skolesprog, for så er det forholdsvis nemt at lære at læse dansk, og det er nemmere at sætte sig ind i eksempelvis den danske retskrivning. Hvis de spørger om et eller andet, kan jeg også bare give dem ordet på engelsk, i stedet for at forsøge at tegne eller forklare. Men til gengæld kan de også tale med folk på engelsk, og så får de ikke brugt deres danske, siger hun.

– Så vi vurderer den enkelte, fordi de er så forskellige. Det er også derfor, vi er to-tre lærere til 18 elever – for at kunne støtte den enkelte, der hvor vedkommende har mest brug for det.

Grammatik, tak

Hanne Henriksen har i øjeblikket også nogle elever

Hanne Henriksen.

fra asiatiske lande, hvor ordene hænger ganske anderledes sammen end alt, hvad vi kender.

– På dansk er det helt naturligt, at man har nutid, og hvis man så skal lave datid, sætter man en endelse bagved. Men hvis de skal bøje et verbum, siger de „komme i dag“, „komme i går“, „komme i morgen“. De bøjer heller ikke navneordene – de siger bare en bil, to bil, og så har de et andet ord, som på en eller anden måde får fortalt, hvis det er bestemt. De har en helt anden grammatisk struktur, fortæller Hanne Henriksen.

– Så jeg forsøger meget at spørge: „Hvad gør du i dit eget sprog?“ „Hvordan kan du få det overført?“ Jeg ved det jo ikke, jeg kan jo ikke alle de sprog. Men de har selv en masse viden om deres egne sprog, som man kan trække på, fordi de er så store som de er. Det ville man aldrig kunne forlange af et syv-årsbarn. Min søn siger da „et hus“ – „huset“, men han har ikke nogen bevidsthed om det.

Bevidstheden om sit eget sprog er en sidegevinst

ved at undervise i dansk som andetsprog.

– Når jeg bliver spurgt, „hvorfor siger man sådan?“ så må jeg gå tilbage og tænke over, hvorfor vi egentlig gør det på dansk. Et meget godt eksempel er brugen af bestemt og ubestemt. Det er der aldrig nogen, der har undervist mig i i skolen, for det har ikke været nødvendigt – et dansk barn på syv år gør det fuldstændig korrekt uden overhovedet at tænke over det. Men når man står over for nogle elever med et helt andet sprog, er det jo et relevant spørgsmål. Selv om man er dansklærer og kan den danske grammatik, er det ikke nødvendigvis sikkert, at man kan bruge den viden, man har i forvejen, hvis man bare bliver sat ind foran sådan en klasse.

Sprog og kultur

En anden erkendelse, man uvægerligt gør sig som sproglærere, er sammenhængen mellem sprog og kultur. Kulturforståelse er meget væsentlig, når

man skal lære et sprog, mener Hanne Henriksen:

– Ellers bliver der alt for meget af det, man taler om, som eleven ikke forstår. Hvis man for eksempel ser en film, som handler om noget i det danske samfund, som man ikke forstår en pind af, så bliver det også meget svært at forstå sproget i filmen. På et tidspunkt så vi Pelle Erobreren. Der er nogle ting i forhold til gamle dage og det at være fattig, som er næsten universelle. Men andre ting handler om noget dansk: Hvor ligger Bornholm? Hvor ligger Sverige i forhold til Bornholm? En viden om, hvad det er for et samfund, man er i, gør det nemmere at forstå de ting, man bliver præsenteret for.

Et stykke hen ad vejen kan man afhjælpe problemet ved at vælge emner af mere universel karakter – og i hvert fald nogle emner, der interesserer unge fra hele verden.

– Lige i starten på begynderholdet er det selvfølgelig noget med at sige goddag og godmorgen – de der helt basale ting. Men ellers handler det også om at vælge nogle emner, der fanger de unge, så de er motiverede. Vi kan jo ikke starte med Søren og Mette. Vi bliver nødt til at bruge nogle emner, som de unge kender. En af mine kolleger brugte for eksempel emnet børnesoldater. Det var en stor succes, for det kunne eleverne relatere sig til – det handlede jo om børn på deres egen alder.

At lære at lære

Motivation til at lære er naturligvis en væsentlig faktor i alle undervisningssituationer, men den bliver ikke mindre væsentlig, når man har at gøre med unge, der er vant til at gå i skole på en helt anden måde.

– Det danske skolesystem lægger traditionelt meget op til selvbestemmelse, demokrati, medindflydelse og ansvar for egen læring. Men mange af de elever, vi møder, er vant til et system, som er meget præstationsorienteret, meget individuelt orienteret: Det er dig, der skal præstere noget i forhold til læreren. Derfor har de ikke den erfaring med samarbejde, som de andre elever har, når de er 16 år, siger Hanne Henriksen.

– Deres oplevelse er, at det kun er mig, der kan lære dem noget. De har meget den forventning, at jeg siger nogle ting, og så lytter de, for det har de

lært: Man skal gøre det, som læreren siger. Men det lærer de ikke så meget dansk af, for så får de meget lidt taletid, konstaterer hun.

Hun lægger meget pædagogisk arbejde i at få sine elever til at anerkende, at man godt kan lære noget på andre måder end dem, de kender fra deres hjemlande.

– Jeg vil jo enormt gerne have dem til at kommunikere med hinanden på dansk. At prøve sig frem, at bruge sproget, at lytte til hinanden, spørge hinanden. Men mange af dem vil helst sidde og lave udfyldningsopgaver eller arbejde lidt slaveagtigt med grammatik, for eksempel. Sådan har de været vant til at lære fremmedsprog, og så synes de, de går i skole. Så når man har en øvelse, som ikke har noget resultat, men handler om at bruge sproget, skal man bruge meget tid på at få dem til at forstå, at det lærer de noget af. Det synes jeg er en udfordring – at fortælle dem, i hvilke situationer de også lærer dansk.

Dermed bliver modtagelsesklassen meget mere end en sprogskole for de unge tilflyttere. Sammen med de danske gloser glider også viden og erfaringer om Danmark, danskerne og vores måder at tænke og lære på.

– Målet er, at de bliver i stand til at klare sig på dansk og kommer videre til noget andet efter de to år, de typisk er hos os. Som regel en almindelig 10. klasse sammen med de danske elever.

Dansk som andetsprog

Hanne Henriksen er blandt de første lærere, der er uddannet med linjefag i „Dansk som andetsprog“. Linjefaget blev oprettet som en forsøgsordning i 2001, men der er planer om at gøre faget permanent. Med dette linjefag kan de danske seminarier for første gang tilbyde en målrettet uddannelse til de lærerstuderende, som gerne vil arbejde med at lære dansk til de børn, der har et andet modersmål. Tidligere har modtagelsesklassernes lærere primært fået deres kundskaber på feltet gennem efteruddannelse.

Kuldsejler Sveriges sprogpolitik?

AF JØRGEN CHRUSTIAN WIND NIELSEN

Det er Olle Josephson, chef for Svenska språknämnden, bekymret for. Kuldsejler sprogpolitikken på grund af berøringsangst kan det gå så galt at det svenske sprogsamfund falder fra hinanden.

Overklassen vil isolere sig med det engelske. Den ringest stillede million borgere får hverken chancen for at bruge deres modersmål eller lære tilstrækkeligt svensk til at kunne klare sig. Midt imellem står et befolkningsflertal, der føler sig truet fra to sider – det bliver ikke rart, skriver han.

Trivielle formuleringer i budgetforslag kan rumme kulturpolitisk dramatik. 'Forberedelser er igangsat, og regeringen har til hensigt at vende tilbage til rigsdagen desangående i 2005'. Det er udredningen 'Mål i mun' (SOU 2002:27) der refereres til. I betænkningen fremlægges forslag til en langsigtet svensk sprogpolitik med tre overordnede mål:

- alle skal have ret til sprog: Svensk, modersmål og fremmede sprog
- svensk skal være et komplet og samfunds-bærende sprog
- det officielle svenske skal være korrekt og velfungerende

Baggrunden for betænkningen, der i starten var en succes, er de store ændringer i den svenske sprogsituation inden for de senere år. De mange modersmål i samfundet, de øgede krav til læse- og skrivefærdigheder, de nye sprogformer der gror frem med internettet og ny teknologi, det engelske sprogs stilling som snart sagt det eneste arbejdsprog inden for den videregående uddannelse og erhvervsliv.

Men hvad er der sket? Siden efteråret 2003 har regeringen forberedt et sprogpolitisk lovforslag, først til forårssamlingen 2004, så til efterårssamlingen 2004. Og nu har regeringen 'til hensigt at vende tilbage'.

Gennemførelsen af en ny sprogpolitik er beregnet til at ville koste omkring 25 millioner svenske kroner, så måske er problemet penge. Men det vir-

ker snarere som om de svenske politikere har fået berøringsangst. Forslaget er stærkt kontroversielt, især målet om det komplette og samfunds bærende sprog. Det indebærer at svensk skal kunne anvendes på alle samfundsområder. Det skal ikke altid være det dominerende sprog. Både mikrobiologi og garagerock skal formentlig fortsat foregå på engelsk. Men svensk skal ikke være ekskluderet, så hvem kan være imod det?

Det kan fx universitetspolitikere, der gør alt for at internationalisere det svenske universitetsvæsen. Selv fremtrædende repræsentanter for humaniora med sæde i Videnskabsrådet (Vetenskapsrådet) mener at doktorafhandlinger skal skrives på engelsk.

Eller erhvervspolitikere der er af den opfattelse at svensk konkurrenceevne er direkte proportionel med antallet af svenske virksomheder med engelsk som koncernsprog. De gør hvad de kan for at få svensk fjernet som sprog i patenter der skal være gældende i Sverige. I hjertet af den svenske finansverden, Riksbankens forskningsafdeling, har engelsk længe været det eneste arbejdsprog. Eller det svenske udenrigsministerium der siger til svenske EU-parlamentarikere at de skal anføre engelsk som sprog i deres sprogprofil, for så kan Sverige spare nogle millioner i udgifter til tolkning.

Måske kommer kulturen endnu en gang til at vige for mægtigere kræfter, denne gang på det sproglige område. Det er meget ildevarslen. Et flersproget samfund har brug for en sproglovgivning og en samlende sprogpolitik. Ellers kommer stærke sprog til at undertrykke svage sprog. En grundsten for en fungerende kulturpolitik er et sprogsamfund der både kan være samlende og give plads til mange forskellige sprog. 'Mål i mun'-udredningen viste hvordan det kan lade sig gøre.

JØRGEN CHR. WIND NIELSEN er konsulent og translator i forbundet „Kommunikation & Sprog“ og vil fremover holde S&S's læsere orienteret om svenske sprogforhold.

Frit valg!

AF HELENE LUND

Jeg hører ikke til de gode borgere der har et „Nej tak til reklamer“ på min postkasse. Lidt fløv må jeg indrømme at jeg studerer nogle af de glittede reklamer postkassen proppes med. Man kan jo desværre ikke selv frit vælge hvilke af reklamerne man vil modtage. Det er alt eller intet, så jeg tager besværet med at slæbe både de læste og de ulæste i container sammen med aviserne.

En af de glittede indeholdt for nylig et tilbud om diverse gryder og pander. „Frit valg 199,75“ stod der. Det er dybest set noget vrøvl, og i bedste fald en temmelig overflødig bemærkning, for man kan jo ikke forestille sig det modsatte. Ingen vil vel bestride min frie ret til selv at bestemme om, og i hvilket fald hvordan, jeg vil spendere 199,75 kr.

Men det med frihed sælger tydeligvis, og selvom jeg efterhånden finder det en noget billig og for-tærsket salgsgimmick, så er forretningen jo i sin gode ret til frit at vælge hvordan den vil bruge sine reklamekroner. Jeg kan til gengæld ikke frit vælge om jeg vil bidrage til dens reklamebudget. Det bliver lagt oveni varens pris, uanset om jeg læser reklamerne eller ej. Min frihed er begrænset til at vælge hvorvidt jeg vil bruge pengene eller ej. Sådan er det frie marked. Det må man som forbruger finde sig i, hvilket vi jo også gør, uden at gå på barrikaderne i nævneværdig grad.

En ting er dog private kroner. Noget andet, og mere foruroligende er at valgfrihed også er blevet et mantra i den offentlige sektor og dermed tærer på skattekronerne. Den ene politiske fløj har ikke meget at lade den anden høre, omend den nuværende regering har vist sig at nå nye højder i anvendelsen af frihedsbegrebet. Nu er det blevet et globalt krav med den frihed, om vi så skal bombe os til den.

Dette skal nu handle om sprogbrug i den mere fredelige, danske, offentlige sektor. „Befolkningen kræver valgfrihed i de offentlige servicetilbud, og især kræver den at kunne vælge imellem offentlige

og private tilbud“, hedder det igen og igen. Det er bare ikke sandt. I mine snart 20 år som kommunalpolitiker har jeg ikke mødt en eneste borger der krævede et privat alternativ til de kommunale servicetilbud.

Borgerne vil meget gerne have mere kommunal service: flere pædagoger og hjemmehjælpstimer, færre elever i klasserne, flere åbne timer i svømmehallen og på biblioteket, osv. Det valg har borgerne imidlertid kun i meget begrænset omfang, da serviceniveauet besluttet af politikerne i forbindelse med vedtagelsen af de kommunale budgetter.

Hensigten er ikke her at klynke over de knappe ressourcer. En demokratisk valgt regering har ret til at kræve skattestop. Min adresse er snarere at pege på det sproglige misbrug i anvendelsen af begreber som frihed og valg.

At vælge mellem de forskellige offentlige tilbud har man altid kunnet, under forudsætning af at der er plads på skolen, i børnehaven osv. I de fleste kommuner har de ældre i dag også indflydelse på om hjemmehjælperen skal være Esther eller Ellen. Den valgfrihed har eksisteret længe før udtrykket blev moderne. Derimod er det af nyere dato at kommunerne på for eksempel hjemmehjælpsområdet skal tilbyde private alternativer, så de ældre frit kan vælge. Det lyder jo godt, ligesom det lød godt med friheden til at vælge mellem gryde eller pande. Men hvad betyder det reelt? Det kræver mange administrative mandetimer M/K at få beskrevet området og indhentet tilbud m.v. Og fuldstændig som hos min isenkræmmer bliver overheadkostningerne tørret af på forbrugeren. Ikke lagt oven i prisen, den er jo låst fast i budgettet, men trukket fra det arbejde der ellers kunne udføres hjemme hos de ældre. Det må vi alle finde os i. Vi har ikke ret til frit at vælge om det er det frie valg er en fornuftig ressourceanvendelse. Det er der i øvrigt ikke meget der tyder på. Kun godt 5% af de ældre har valgt det private alternativ, og de er ikke mere

tilfredse end de kommunale brugere. Der er med andre ord kun få private virksomheder der bliver fede af denne valgfrihed, og mon ikke det ellers var hensigten. Derimod er alle tvunget til at finansiere kravet om valgfrihed, over skattebilletten eller ved færre hjemmehjælpstimer.

Den politiske brug af frihedsbegrebet er politisk ansvarsforflygtigelse. Et frit valg er et individuelt valg. Det er det medfølgende fravalg således også. Den holder hos isenkrammeren, men man stikker befolkningen blår i øjnene ved at foregøgle den at markedets betingelser kan fungere i den skattefinansierede virkelighed, hvor den fornemste opgave

er at forvalte fællesskabets pengekasse ordentligt. I stedet for at tage det ansvar det medfører at være folkevalgt, at sikre optimal ressourceudnyttelse og kvalitet, tørres ansvaret af på den enkelte borgers eget valg. Der skabes en atomiseret virkelighed, hvor de politiske prioriteringer, såvel som anvendelsen af de fælles skattekroner gøres uigennemsigtige.

Men det lyder godt, det der med frihed!

HELENE LUND er cand.mag. i engelsk og fransk, lektor på Frederiksværk Gymnasium og medlem af Farum Kommunalbestyrelse for SF.

En staver i livet

Hvem siger hvad hvordan og hvor?

Der blev løftet øjenbryn i foråret, da Politikens opvakte sprogmedarbejder Lotte Thorsen interviewede professor Frans Gregersen om hans forslag til en stavereform. Professorens tanker går ud på, at da så mange har vanskeligt ved stave dansk, fordi skriftbilledet og lydbilledet ikke ligner hinanden, vil det være hensigtsmæssigt at stave, som man udtaler ordene. I interviewet sagde Frans Gregersen bl.a.:

„Det danske skriftsprog ligger meget langt fra talesproget. Ofte kan man slet ikke høre, hvordan et ord staves. Det betyder, at man skaber en skævedeling af samfundet, hvor det at kunne stave korrekt er et klasseprivilegium. Og hvor de, der laver stavefejl, bliver betragtet som dumme og sjuskede. Det er i virkeligheden et demokratisk projekt at lave en stavereform.“

Hvis vi et øjeblik ladet det praktiske ligge og ser på argumentet, toner et genkendeligt spøgelse frem fra debatten om faget latin i 1970'erne. Socialdemokratiet og de radikale fik frosset faget ud af folkeskolen med henvisning til, at det var et elitært fag, der skabte sociale skel. Filosofien var, at man åbenbart ville gøre det nemmere for den ressourcetsvage gruppe, som det hedder i pædagogiske kredse, ved at fjerne muligheden for at lære et sprog, der kunne være genvej til forståelse af så meget engelsk, fransk,

spansk og italiensk, mens den bogligt velfunderede gruppe blot skulle have det lidt mere besværligt ved at opsøge faget uden for normalt skema. Ved at gøre alle lidt mindre vidende fremmedes lighedsprincippet. Det er interessant, at den proces ofte kaldes demokratisk.

Parallellen i ønsket om den skitserede stavereform ligger i, at den svage i praksis slet ikke får nemmere ved stave, hvis han staver, som han taler, med mindre alle staveformer bliver tilladt i et sprogligt anarki. Hvordan skulle man fx stave præst, når Dennis i Rungsted går til *præsd* og Oliver i Ishøj til *prast*. Skal *landet* staves *lænned*, som Morten Løkkegaard udtaler det i TV-avisen, eller *lannt*, som Uffe Ellemann Jensen siger. Og hvor meget ved den svage gruppe (og mange andre) i det hele taget om, hvordan den selv taler. Der vil ikke være nogen referenceramme; et nyt udskilningsløb er sat i skred med tydeligere markering af klasseskel end nogensinde. Obrasjonen løkeds, men pasjenten død.

Der er dog næppe grund til bekymring for, at denne demokratiske stavereform er truende nær. Danmark er rigt, også på interessante ideer, men det ville kræve monumentale beløb at skulle genudgive samtlige undervisningsbøger, leksikoner og andre opslagsværker. Professoren ve løve sej en staver i lived.

M.B.

Retorik for journalister

AF JENS MØLLER NIELSEN

Danske journalister arbejder ofte i et teoretisk cowboyland, som hviler på traditioner og rå rutine, der ikke kræver større akademiske diskussioner to minutter før deadline. Det har givet standen en jordnær og fandenivoldsk identitet, som har sine store fordele i en kritisk presse. Men det har også ført til forståelige krav om en mere kvalificeret journalistik. Og her er den vestlige kulturkreds' ældste kommunikationsvidenskab, retorikken, et oplagt sted at lede efter inspiration.

Man kan derfor kun glæde sig over, at Julie Fabricius og Thore Roksvold har skrevet „Anvendt retorik – tag sproget i munden“ til „journalister og alle andre, der ønsker at kommunikere effektivt“, som de skriver i forordet.

Bogen er en klar, stringent og velfunderet gennemgang af centrale begreber fra retorikken og tilstødende kommunikationsvidenskaber – begreber, der er mindst lige så relevante i moderne medier, som de var på antikke talerstole. Skarpe som Ekstra Bladets kriminalreportere har forfatterne skåret i detaljerne, så læseren efter side 31 er introduceret til såvel retorikkens historie, talegenrer, appelformer og forarbejdningsfaser som Roman Jakobsons kommunikationsmodel. En glimrende introduktion for ikke-fagfolk – ligesom resten af bogen, der som en baggrundsartikel i Politiken Søndag dykker lidt mere ned i substansen og for det meste er koncis, fagligt solid og krydret med gode eksempler fra den moderne danske medievirkelighed.

Alligevel kikser koblingen til journalistikkens begrebsverden her og der. For eksempel synes bogens skelnen mellem oplysnings-, kommentar- og underholdningsjournalistik mest motiveret af en trang til at tvinge retorikkens termer ned over en moderne virkelighed. Det resulterer blandt andet i en lidt underlig kategorisering af features som Herman Bangs klassiske reportage fra Christiansborgs

brand sammen med ugebladenes underholdningsjournalistik.

Mærkværdigt virker det også, at forfatterne uden begrundelse møblerer om på retorikkens fire krav til godt sprog. Eksempelvis deler de kravet om klarhed (perspicuitas) op i enkelt sprog og præcist sprog, hvorved begreberne – ironisk nok – bliver lige lovlig enkle: Klart sprog er jo ikke nødvendigvis enkelt, som forfatternes eksempler da også demonstrerer i det i øvrigt rammende og brugbare kapitel om journalisters sprog.

Endelig er det ærgerligt, at forfatterne – trods nogle udførlige kapitler om stemmebrug – ikke benytter lejligheden til at give læserne et sæt skarpere

arbejdsredskaber ved at definere og forklare centrale termer som frasering, melodik, rytme, artikulation og klang. Til sammenligning er beskrivelsen af taleorganerne nuanceret og suppleret med en række fornuftige øvelser.

Disse indvendinger skal dog ikke overskygge, at

bogen er en gennemarbejdet introduktion til retorikkens klassiske dyder, som moderne journalistik meget vel kunne støtte sig op ad.

Cowboys og journalister er af natur stædige folkefærd, og derfor skal man have styr på argumenterne, hvis man vil overbevise dem til at forandre sig. Julie Fabricius og Thore Roksvold gør et ganske godt forsøg.

JULIE FABRICIUS OG THORE ROKSVOLD: *Anvendt retorik – tag sproget i munden.* Akademisk Forlag 2004. 176 sider. 249 kr.

Bogmessen.

Husk bogmessen den 18-19-20 november. Mange frivillige har meldt sig til at udfylde vagtskema og bistå bestyrelsen med at passe stand 388 på 1. sal. På gensyn.

Modersmål-Prisen til Johannes Møllehave

Modersmål-Prisen 2005 går til den 68-årige præst og forfatter Johannes Møllehave. Det oplyser Modersmål-Selskabet, der i år uddeler den prestigøse pris for 26. år i træk.

– Ikke mange andre nulevende har som han udfoldet for os, at vort modersmål stadig duer: at det er det danske sprog, vi er henvist til for at forstå os selv og vore omgivelser. Møllehave er spasmager og alvorsmand, og her er der for ham ingen modsætning, han er vidtfavnende og ivrig, en hukommelseskunstner og hurtigtaler, der aldrig fører tom snak. Med utrolig talent og flid har Johannes Møllehave i bøger og foredrag, i radio og fjernsyn vist, hvordan sproget kan bruges på alle livsområder fra de alvorlige og sørgelige til de glade og festlige, udtaler Modersmål-Selskabets formand, Bent Pedersbæk Hansen, der beskriver Johannes Møllehave som „en sprogmeister“.

Johannes Møllehave er født den 4. januar 1937. Han blev cand.theol. i 1963, har været fængselspræst i Vridsløselille, sognepræst i Virum og præst ved Den Danske Kirke i Bruxelles. Hans skriftlige produktion favner prædikener, noveller, gendigtninger, sangtekster, essays, oversættelser og litteraturbeskrivelser. Tillige har hans levende mundtlige formidling af provokerende og essentielle tanker gjort ham til en af Danmarks mest efterspurgte foredragsholdere. En af Johannes Møllehaves seneste udgivelser, „Det skal mærkes at vi lever“, består af samtaler med Benny Andersen, der modtog Modersmål-Prisen i 1985.

– Vi skriver Johannes Møllehave ind i listen over fremragende formidlere med stor tak for mange år sammen i og med det danske sprog; tak for overraskende tanker, muntre indfald og gode vittigheder, pointerer Bent Pedersbæk Hansen.

Modersmål-Selskabet forventer, at mange medlemmer og andre interesserede vil benytte lejligheden til at møde Johannes Møllehave ved prisoverrækkelsen den 29. november 2005. Prisen ledsages af en check på 10.000 kroner. (Se også annoncen på bagsiden)

Det smukkeste danske ord

Som omtalt i Sprog og Samfund fra marts i år har det tyske sprog- og kulturinstitut, Goethe-Institutet, gennem en konkurrence udpeget det smukkeste tyske ord til at være ordet „Habseligkeiten“.

Modersmål-Selskabet forhandler i øjeblikket (primo september) med Berlinske Tidende om sammen at lave en tilsvarende konkurrence om „det smukkeste danske ord“. Den nøjagtige udformning af konkurrencen samt tidspunktet for den er ikke færdigaftalt, men den kommer formentlig til at finde sted i oktober.

Vi håber, at en konkurrence af denne art kan være med til at skabe positiv opmærksomhed om vort danske sprogs kvaliteter, og vi opfordrer vore medlemmer til at orientere sig og deltage enten gennem avisen eller via Selskabets hjemmeside.

Permanente millioner til sproget

Finansloven 2005 rummede den første af tre årlige bevillinger på tre millioner kroner til en ekstraordinær indsats for det danske sprog. Men allerede nu vil regeringen gøre bevillingen permanent, meddeler Kulturministeriet.

Pengene skal fortsat gå til Dansk Sprognævn, der blandt andet udgiver Retskrivningsordbogen, og Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, der blandt andet udgiver Den Danske Ordbog.

Dermed står det også klart, at der ikke bliver nogen penge til den eneste større nudanske ordbog, der indtil for ganske nylig kunne bruges gratis via internettet. Bag www.dendanskenetordbog.dk stod Center for Leksikografi ved Handelshøjskolen i Århus, som ikke har fået del i midlerne fra Kulturministeriet og derfor har lukket sin netordbog. Efter centerets eget udsagn slog danskerne op i www.dendanskenetordbog.dk to millioner gange om året, og ordbogen bød på flere opslagsord, end Den Danske Ordbog vil have, når alle seks bind er udkommet.

Den Danske Ordbog er en moderne afløser for den klassiske Ordbog over det danske Sprog på 28 bind. Den vil ifølge Computerworld.dk komme på nettet i en foreløbig version allerede dette efterår.

Prisoverrækkelse og Årbogspræsentation

Tirsdag den 29. november 2005 kl. 17-19 i Amtsrådsforeningens lokaler,
Dampfærgevej 22, København Ø (i Frihavnen nær Østerport station)

Overrækkelse af Modersmål-Prisen 2005
til præsten og forfatteren Johannes Møllehave

Præsentation af Modersmål-Selskabets Årbog 2005
om kanon som rettesnor

Årbogen udkommer medio november 2005 og udsendes til alle Selskabets medlemmer

Der vil under arrangementet blive serveret en forfriskning.
Læs mere om arrangementet på Selskabets hjemmeside www.modersmaal.dk
Alle, såvel medlemmer som ikke-medlemmer, er velkomne.

Donationer er afgørende for Selskabets trivsel.

Økonomisk er årbogsudgivelsen altid støttet af Undervisningsministeriets tips- og lottomidler.

Også i 2004, hvor bogen var slanket til et jubilæumsBLAD, fik vi støtte til publikationen fra tips- og lottopuljen.

Vi håber fortsat at møde velvilje, både hos administrationen af nævnte pulje og hos alle de øvrige trofaste donatorer.

Et hvilket som helst stort eller lille beløb er med til at sikre Selskabets fremtid.

Bestyrelsen arbejder uden honorar, men redigering, grafiske arbejder og forsendelse er dyrt.

Vi har erfaret, at det gavner Selskabet og sprogets sag, at vi deltager i Bogmessen. Derfor gør vi os

hvert år umage for at blive mere synlige på messen i Forum. Også det er en stigende, men fornuftig – ja nødvendig udgift, må man sige i dag.

Vi vil gerne bevare en ret lav medlemskontingent, men en høj kvalitet i publikationerne.

Det er lykkedes hidtil. Bl.a. takket være et kun symbolsk honorar til de højt kvalificerede forfattere i vores bøger.

Og atter: takket være enhver donation!

Venlig hilsen, Ansøgningsudvalget

GERDA LEFFERS

HENRIK MUNCK

NIELS JØRGEN EBBENSGAARD